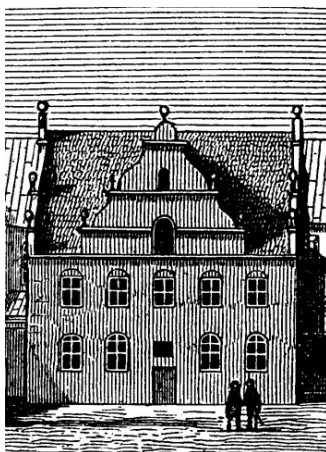

Det Kongelige Bibliotek

Nationalbibliotek og Københavns Universitetsbibliotek

Hovedpunkter af mere end 500 års historie

April 2007

Indhold	side
Indledning	3
Universitetsbiblioteket fra 1482 til i dag - nogle hovedpunkter	4
1482-1553. Helligåndshuset og Frue Kirke	4
1553-1652. Liberihuset	4
1652-1728. Trinitatis kirkeloft og ildebrand	5
1731-1861. Trinitatis kirkeloft	5
1861-1938. Fiolstræde	6
1938-1989. UB2 på Nørre Allé	7
1938-1978. UB1 på Fiolstræde	8
1978-1989. UB1 på Fiolstræde og Njalsgade 80	8
1989- Universitetsbiblioteket	9
Nationalbiblioteket fra 1648 til i dag - nogle hovedpunkter	10
Frederik III (1648-70)	10
Hans Gram (1730 – 1748).....	12
Otto Thott og Henrik Hielmstjerne	12
D. G. Moldenhawer (1788 – 1823)	13
Christian Bruun (1863 – 1901)	14
Det 20. århundrede	14
1906 – en ny bygning	16
Den nyere historie	17
Læs mere	18
Annaler.....	19

Indledning

Dette er hovedpunkter af en historie om to biblioteker, der blev til ét.

Universitetsbiblioteket har eksisteret i mere end 500 år og er blevet delt et par gange. Det Kongelige Bibliotek har eksisteret i mere end 300 år, men har stort set altid været holdt samlet.

I 2005 sammenlagdes Universitetsbiblioteket og Det Kongelige Bibliotek til én institution med navnet: "Det Kongelige Bibliotek, Nationalbibliotek og Københavns Universitetsbibliotek". Formålet var - og er - at styrke og samordne biblioteksbetjeningen af Københavns Universitet. Hermed er de to biblioteker samlet til én stor institution.

I de følgende afsnit fortælles historien om de to biblioteker set fra hver deres vinkel.

Universitetsbiblioteket fra 1482 til i dag

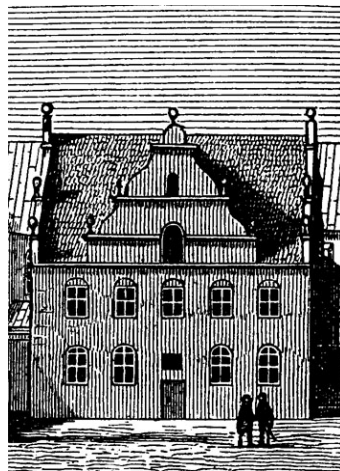
- nogle hovedpunkter

1482-1553. Helligåndshuset og Frue Kirke

I 1479 blev Københavns Universitet grundlagt. Tre år senere, i 1482, blev Universitetsbiblioteket (UB) grundlagt, idet prof., dr. jur. Peder Albertsen forærede Universitetet "et medicinsk værk og nogle flere bøger". I 1497 forærede han yderligere 24 bøger til UB. Vi ved ikke, hvor dette bibliotek havde til huse. Der blev gennem hele 1500-tallet skænket en del bøger til UB, mens Universitetet selv var lidet aktivt med indkøb. Kort efter reformationen i 1536 blev der indsamlet bøger til UB fra kirker og klostre i hele landet. På et tidspunkt blev UB flyttet til Helligåndshuset. UBs ældst kendte fundats stammer fra 1539; den viser bl.a., at bemandingen bestod af en student, der havde til opgave at holde orden samt at lukke i og lukke op, når nogen ønskede at bruge biblioteket. I 1543 blev St. Rochi Kapel ved Vor Frue Kirke taget i brug til nye bøger, samt mere benyttede; de fleste bøger forblev i Helligåndshuset. Bogbestanden har ikke på noget tidspunkt været imponerende efter vore dages målestok, men man må huske på, at vi befinder os i bogtrykkerkunstens første århundrede, og at en væsentlig del af samlingen må have være håndskrifter.

1553-1652. Liberihuset

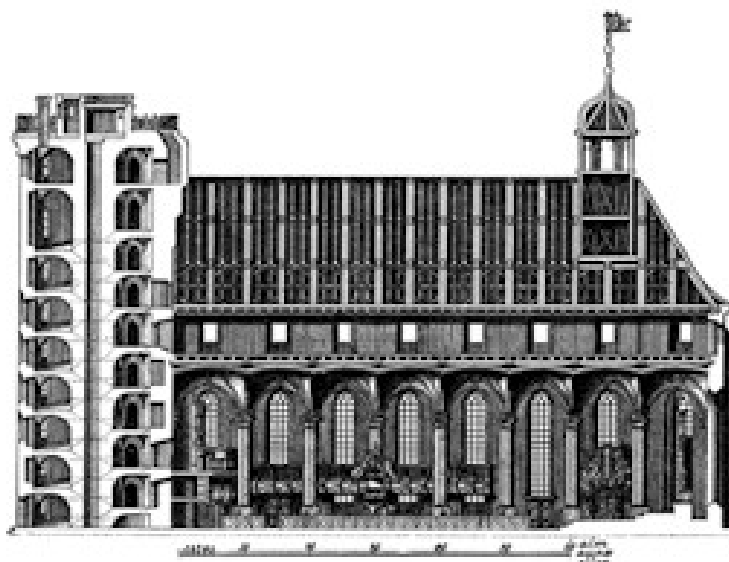
I 1553 fik UB sin første selvstændige bygning. Den lå, hvor nu Universitetets hovedbygning ligger; den blev kaldt "Liberihuset" (Liberi = bibliotek). Her blev UB til 1652. Ved indgangen til 1600-tallet har bestanden været på ca. 1.000 bind, men i 1603 blev den flerdoblet i kraft af to store donationer. Samme år blev UB reorganiseret. Universitetet var stadig lidet aktivt med indkøb, i årene 1644-1661 blev der kun købt 2 bøger, mens biblioteket fik mange gaver af privatperson. I 1605 skænkede Chr. IV størstedelen af kongens bibliotek til UB, ca. 1.100 bind. Da de kongelige historiografers efterladenskaber (kildemateriale m.v. til Danmarks historie) indgik 1608-24, blev UB det centrale sted for forskning inden for Danmarks historie. UB blev nationalbibliotek.

1652-1728. Trinitatis kirkeloft og ildebrand

Chr IV lod Trinitatis Kirke bygge som et centralt bygningsværk for Universitetet: Universitetskirke, observatorium og universitetsbibliotek. UB flyttede ind i det store, smukke lokale over kirken med indgang fra femte vinding i Rundetårn. Opstillingen var ikke praktisk: De enkelte gaver stod hver for sig i lukkede skabe, og der var ingen samlet katalog. Derfor afholdtes i 1653 de første biblioteksforelæsninger, disse blev siden gjort obligatoriske. I 1728 skete katastrofen, Københavns første store brand. UB brændte totalt. Ca. 30.000 bind, bl.a. uerstattelige håndskrifter vedr. Danmarks historie blev flammernes bytte. Kun ganske få (ulovligt udlånte) værker blev bevaret. Underbibliotekaren skrev: *I Bibliotheket oven på Trinitatis Kirke vare mange Ting, som Verden nu ikke mere eier; hvilken Skade kan ikke afhielpes*

1731-1861. Trinitatis kirkeloft

1731 var Trinitatis Kirke genopbygget og bibliotekssalen genindrettet, men der var intet bibliotek. Universitetet satte større beløb af til indkøb end hidtil, og udefra blev der vist stor generøsitet over

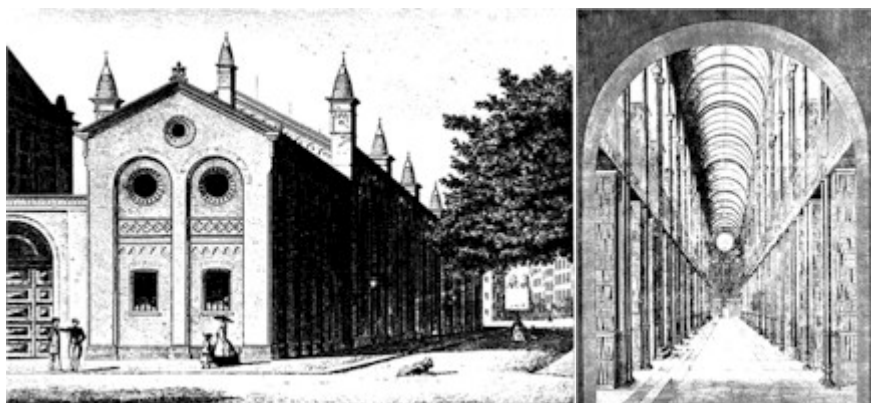

for UB: Dubletoverførsler fra Det kongelige Bibliotek og andre gaver fra kongen dannede ny grundstamme for biblioteket. Også andre ydede store gaver til genopbygning af UB, især til håndskriftsamlingen. UB fik ny fundats i 1732; hjemlån var forbudt, undtagen til professorer. I 1788 blev hjemlån til studenter tilladt. Gennem hele perioden var UB stadig afhængig af betydelige gaver fra privatpersoner.

I 1849 startede et anskaffelsessamarbejde mellem Det kongelige Bibliotek (KB), UB og Det Classenske Bibliotek. Dette var en direkte forløber for den eksisterende fagdeling.

- Det kgl. Bibliotek blev oprettet i 1663, hovedsagelig med administrative formål for øje. Indkøbene var indrettet herefter: Jura, geografi, historie, teologi og litteratur.
- Det Classenske Bibliotek blev oprettet i 1795. Biblioteket blev oprettet som følge af en bestemmelse i J.F. Classens testamente. Classen var generalmajor og fremtrædende industrimand; han stod bag oprettelsen af Frederiksværk og driften af våbenproduktionen der. Biblioteket var privat, men havde offentlig adgang. Fagområder: Naturhistorie, medicin, veterinær- og jordbrugslitteratur.

1861-1938. Fiolstræde

J. D. Herholdts biblioteksbygning på hjørnet af Frue Plads og Fiolstræde blev taget i brug i 1861.

- I 1867 blev hovedparten af Det Classenske Bibliotek overført til UB, som antog navnet "Universitetsbiblioteket og det dermed forenede Classenske Bibliotek". Navneskiftet var ikke tilfældigt. UB fik tilført en særdeles betydningsfuld bogsamling. Eksempelvis har UNIVERSITETSBIBLIOTEKET i dag en af verdens bedste samlinger af ornitologiske plancheværker. Fra 1880 blev UB styrket væsentligt på det biblioteksfaglige område, ny katalogisering m.v.
- I 1926 blev systemet med hovedfagbiblioteker indført. UB blev hovedfagbibliotek for matematik, natur- og lægevidenskab. Samme år blev en ny katalog påbegyndt. Denne systematisering, Nyere Systematisk Katalog, bruges endnu. En direkte følge af oprettelsen af hovedfagbibliotekerne var, at bogsamlingerne blev delt i 1928: UB overtog dele af KBs litteratur, mens KB fik overført håndskrifter og inkunabler.

- Telefonisk bestilling af bøger blev indført så tidligt som i 1928.
- Under krisen i første halvdel af 1930-erne indtrådte der et direkte fald i bevillingerne, i 1932 indkøbtes således kun 101 bind monografier, og i 1933 måtte 125 tidsskrifter afsiges.

1938-1989. UB2 på Nørre Allé

I 1938 blev UB delt i to "afdelinger": UB1 og UB2. Ret beset var der tale to helt selvstændige biblioteker. UB1 beholdt bygningen i Fiolstræde, mens UB2 flyttede til den nuværende hovedbygning på Nørre Fælled. Arkitekt: Kr. Varming. Der var tale om en moderne bygning med studenterlæsesal, studieværelser og bogtårn. Placeringen var - og er - ideel, lige i nærheden af universitetsinstitutterne og en anden stor låner: Rigshospitalet. Selv om kun fem af bogtårnets ti etager var fyldt op ved indvielsen, blev nybygningen på Nørre Allé hurtigt for lille. UB2 prøvede flere gange at få bedre forhold, for eksempel blev der i 1963 indsendt et færdigt projekt til en udvidelse, dog uden held. Først i 1985 blev der bevilget penge til den om- og tilbygning, der blev indviet i 1989. De første dele af Andreas Friis' udsmykning på Studenterlæsesalen, nu Katalogsal, blev indviet i 1940.

Overgangen til edb-alderen. I 1967 blev der oprettet en afdeling, som skulle foretage litteratursøgning via edb: Dokumentationsafdelingen. UB2 var med fra starten, da forskningsbibliotekerne i 1979 indførte en fælles database. Herefter gik det slag i slag: i 1986 blev den første bevilling givet til det, der i dag er det integrerede bibliotekssystem Cosmos, i 1989 blev de første to CD-ROM arbejdsstationer for publikum opstillet. Siden er der kommet fem nye til.

1938-1978. UB1 på Fiolstræde

Tilbage i Fiolstræde var efter delingen i 1938 de humanistiske, teologiske og juridiske samlinger, i alt vel på det tidspunkt ca. et par hundrede tusinde bind, hvoraf de danske samlinger i kraft af pligtaflevering og rekvisitionsret udgjorde grundstammen. Hertil kom aviserne, hvor man fra gammel tid havde haft pligtaflevering af de københavnske. Nu deponeredes Det kongelige Biblioteks provinsaviser i kælderen i Fiolstræde, og der blev indrettet en avislæsesal i stueetagen.

1978-1989. UB1 på Fiolstræde og Njalsgade 80

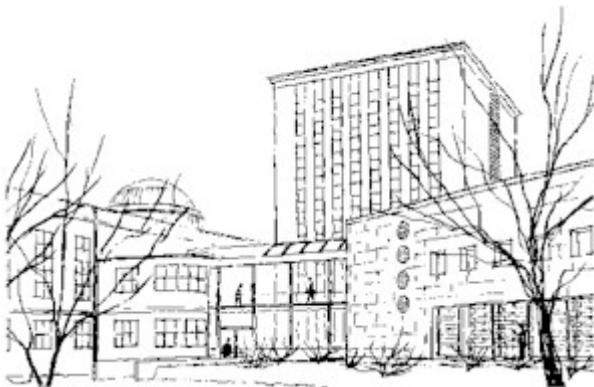
I forbindelse med, at Københavns Universitet i 1975 påbegyndte udflytningen af størstedelen af det humanistiske fakultet til nye bygninger på Amager, startede Universitetsbibliotekets 1. afdeling opbygningen af en filial, Universitetsbiblioteket Amager, der indviedes i 1978. Biblioteket blev fra starten indrettet som et moderne universitetsbibliotek med åbne hylder og alle bøger registreret på edb.

Biblioteket blev centralt placeret inden for Københavns Universitets Amagers hovedindgang, og fik et areal på ca. 2.300 kvm. og med plads til ca. 125.000 bøger på de åbne hylder. Bogbestanden blev opbygget i et tæt samarbejde med universitetets institutter under hensyntagen til bibliotekets daværende karakter af aktuelt orienterings- og studenterbibliotek med hovedvægt indenfor humaniora. De enkelte titler blev ofte anskaffet i flere eksemplarer.

I 1989 gennemførtes en sammenlægning af Det Kongelige Bibliotek og Universitetsbibliotekets 1. afdeling med dets 2 betjeningssteder i hhv. Fiolstræde og på Amager til én institution, Det kongelige Bibliotek.

1989- Universitetsbiblioteket

I 1989 blev tilbygningen med Bogsalen taget i brug. Arkitekt: Eva og Nils Koppel, Gert Edstrand. Hermed fik lånerne for første gang direkte adgang til den nyere litteratur. De åbne hylder har sandsynligvis været medvirkende årsag til den store stigning i benyttelsen de seneste år (1989-1993: 40%). Samtidig med Bogsalens indvielse blev Cosmos gjort offentligt tilgængelig, og biblioteket skiftede navn til Danmarks Natur- og Lægevidenskabelige Bibliotek. Biblioteket er fortsat inde i en hastig udvikling.

Nationalbiblioteket fra 1648 til i dag

- nogle hovedpunkter

Frederik III (1648-70)

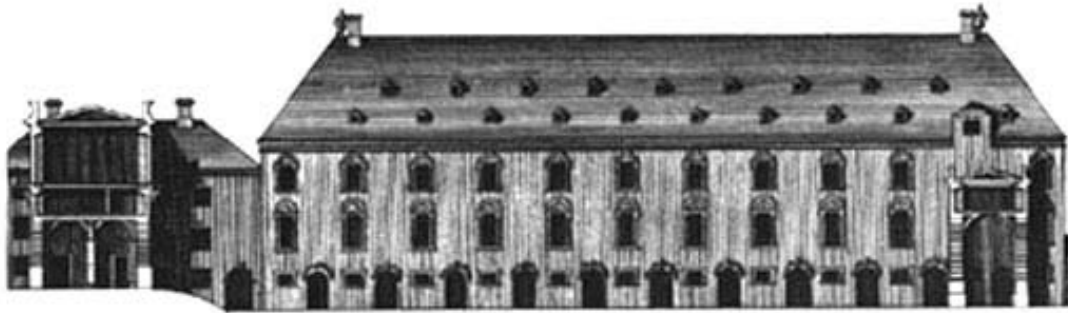
Frederik III er grundlæggeren af Det kongelige Bibliotek. Havde han ikke haft held med sig i krigen mod svenskerne, fik han i stedet for lykke til at skabe et bibliotek, der efterhånden blev det største i Norden. Fra sine unge dage, hvor han som yngre søn ikke havde udsigt til at blive konge, havde han haft sans for læsning og videnskab, og fra 1650'erne er der vidnesbyrd om planmæssige erhvervelser.

Peder Schumacher, den senere Griffenfeld,

blev 1663 kongens bibliotekar. Han, der både

var berejst og belæst, forestod indkøb bl.a. i Paris, Amsterdam og Venezia, samtidig med at man kaldte franske bogbindere til København. De islandske håndskrifter blev erhvervet i denne periode. Tidens store private bogsamlere kendte kong Frederiks lidenskab for bogen og overlod ham ved testamente eller salg deres samlinger. De indgik en bloc i det nye bibliotek, som ved grundlæggerens død (1670) var oppe på 20.000 bind, et stort tal for den tid. Det kunne stå mål med andre europæiske fyrsters.

Også den bygning, kongen lod rejse til at rumme samlingerne, skal ses på europæisk baggrund. Indtil 1673 stod bøgerne i det gamle Københavns slot, anbragt så tilfældigt og uoverskueligt, som det sker i overfyldte lokaler. I Paris havde kardinal Mazarin oven over sin hestestald indrettet en lang bogsal med bøger i to etager. I 1665 bestemte den danske konge sig for at gå igang med en selvstændig bygning til sine samlinger. Derfor sendte han bud til Frankrig for at få kardinalens gallerisal aftegnet og bruge den som mønster. På den anden side af den nuværende bibliotekshave ligger den bygning, der blev rejst som hjemsted for Det kongelige Bibliotek og som idag huser Rigsarkivet. Haven var dengang havnebassin for flåden, derfor blev den nye bygnings underste etage indrettet som arsenal, ligesom Mazarin havde haft heste i sin.

I lighed med andre fyrstebiblioteker stræbte man efter at give bøgerne ensartede bind, og Frederik III havde valgt at lade sine franske bogbindere give dem brune kalveskind med sorte stænk. I samlingerne står idag talrige af disse bind med hans gyldne monogram F3 på ryggene.

De bogsamlinger, som Frederik III og de andre enevoldskonger efterlod sig, er udtryk for en anden verden, en anden livsstil end den der hersker idag. De var fyrstens private bibliotek og derved bestemt af hans professionelle interesser, har derfor talrige værker om det at være fyrste, statsmand. Arkitekturbøger med stik af de pragtbygninger, de drømte om at rejse, når finanserne tillod det, militærbøger om, hvordan man skulle opstille rytteri og artilleri i de krige, de førte, står endnu som prægtige folianter i det bibliotek, som engang var deres, og minder om stormagtsdrømme. Der er fæstningsbøger med bastioner og grave i omhyggelige tegninger, der viser skudvinkler og hvordan minegange graves under disse

anlæg. Disse bøger i kongens bibliotek blev inspiration for omfattende fæstnings anlæg i landet, for nye byer og bygninger.

Hans Gram (1730 – 1748)

Fyrstebiblioteket var også et lærdomsbibliotek og blev det mere og mere, ikke mindst i den tid, da Hans Gram var dets bibliotekar (1730-48). Som vort lands første moderne historiker havde han blik for, at ét førstehåndsdokument er langt mere værd for forskeren end 100 andenhånds-beretninger. Han vidste, hvilke værdier der var i de store foliantrækker, hvori lærde munke med utrolig flid havde fremdraget glemte dokumenter. Selv stod han til rådighed for andre lærde og førte som bibliotekar en rig korrespondance. Han tilstræbte regelmæssige leverancer fra udenlandske boghandlere og danske bogtrykkere, nåede ligeledes at gennemføre en katalog i 11 bind over bogbestanden. Ved hans død var den nået op på 70.000 bind. Kort før, da han mærkede, hvor det bar hen, fortæller en samtidig om, hvorledes han sad i sin stol, fik sine bøger bragt ind og bog for bog gennemså de bøger, der havde været hans tilværelse, tog afsked med dem.

Otto Thott og Henrik Hielmstjerne

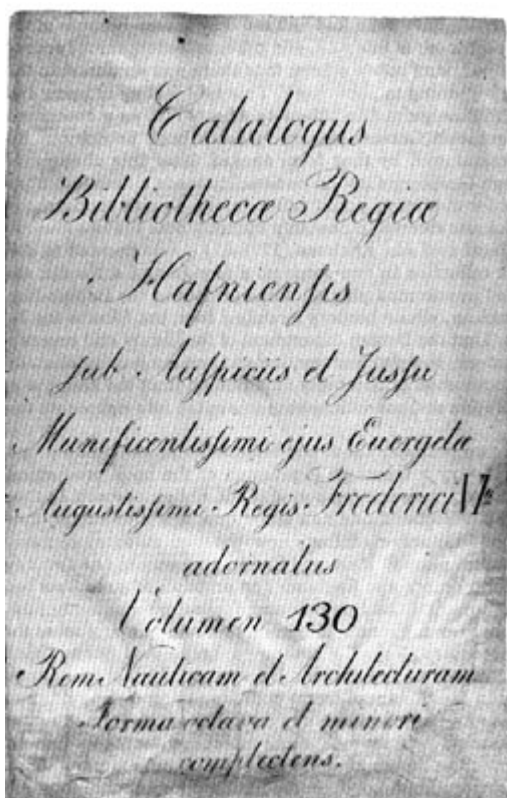
Levede biblioteket nu altid op til den standard, Hans Gram havde sat? Til tider ja, til tider nej. Heldigvis har de offentlige biblioteker en reserve, når penge eller initiativ har svigtet: de store private samlere. De har til alle tider været med til at udfylde de mangler, der måtte opstå, og den største blandt disse var grev Otto Thott (død 1785) til Gaunø, en af landets rigeste mænd. Trods mange embeder og sin høje position var han sin egen bibliotekar og forøgede stadig sine samlinger, så de ved hans død var oppe på ca. 200.000 bind. Hans planer gik ud på at oprette et college som den i de engelske universitets byer, men han skiftede lykkeligvis sind og testamenterede kongens bibliotek 6.000 bind trykt før 1530 og over 4.000 manuskripter.

Mens Thott havde spredt sit samlenet over det ganske Europa, var en anden samler mere beskeden, men så meget desto mere intensiv i sine bestræbelser: Henrik Hielmstjerne (død 1780) samlede kun på dansk litteratur, på alle de bøger som uanset sprog var ud sendt inden for fællesmonarkiet eller i udlandet af danske forfattere. Hans samling, som en del år

efter hans død blev overladt Det kongelige Bibliotek, nåede kun op på 10.000 bind, tit uanselige tryk, men den har sin betydning ved, at den rummer værker, som ellers havde været tabt og nu kun kendes i kraft af denne mands nationale sindelag. De to mæcener var med til at gøre biblioteket til et fuldgyldigt udtryk for det 18. århundredes bogproduktion, oplysningstiden.

D. G. Moldenhawer (1788 – 1823)

Den største tid i bibliotekets historie faldt i årene på begge sider af år 1800, i D.G. Moldenhawers tid som biblioteksleder (1788-1823). Han var uddannet i Göttingen, ved det mest moderne og førende tyske universitet, og ved at overføre dette miljøes krav til bogbetjening lykkedes det ham at gøre det stille fyrste- og lærdomsbibliotek til et videnskabeligt brugsbibliotek, der i 1793 blev åbnet for offentligheden og fra nu af var til disposition for alle. Mange private samlinger foruden Hielmstiernes og Thotts indgik i hans regeringstid. Han købte store dele af den resterende Thott-samling, for da det vældige udbud trykkede markedet, var Det kongelige Bibliotek istand til at købe yderligere 60.000 bind for kun 10.000 rigsdaler.

Gode kataloger gør et godt bibliotek bedre, vidste Moldenhawer. In den det åbnede for publikum, var der ikke behov for en skreven systematisk katalog, for bibliotekaren vidste jo, hvor den ønskede bog stod. Men nu meldte det naturlige ønske sig, og i 1816 lykkedes det at få Frederik VI til at besøge biblioteket og give sin støtte til en stort anlagt systematisk katalog, der fuldførtes af Moldenhawers efterfølger, bibliotekets uforlignelige historiker E.C. Werlauff (1823-61) og stod færdig i 1830 i 192 foliobind.

Med disse samlinger og dette katalogapparat var man ifærd med at skabe et forskningsbibliotek i det 19. århundredes ånd. Det blev mer og mer et samlingssted for bøger inden for samtlige grene af humaniora. Indtil da havde de klassiske autores og bibelen været grundlag for dannelse. I romantikkens kølvand fulgte nye fag som religionsvidenskab, etnografi, folkløse, sammenlignende sprog og litteratur, og mange flere som det var svært at passe ind i rammerne, fordi de sprængte den klassiske verden, man havde levet i. Trods beskedne midler erhvervede man ikke så få af de videnskabelige publikationer, som idag er uopdrivelige.

Christian Bruun (1863 – 1901)

Chr. Bruun gennemførte i sin lange periode som overbibliotekar (1863-1901) en række ordnings- og katalogiseringsarbejder, som gjorde de ophobede værdier meget mere tilgængelige end de før havde været. Billedsamlingen blev udbygget, og de musikaler man havde modtaget efter C.E.F. Weyse blev udgangspunkt for en musikafdeling, der fik sine egne kataloger. Håndskriftsamlingen fik tilendebragt sine systematiske og alfabetiske registeranter, som dannede basis for senere trykte kataloger over specielle emner inden for dens områder. Men Bruuns og hans medarbejders største bedrift var en katalog i 60 bind, der fremlagde hele den danske bogproduktion grupperet efter bøgernes emner og art, senere trykt som Bibliotheca Danica. Ved at være en pladskatalog og ved at opdele efter de fire gamle fakulteter fulgte den principperne fra Moldenhawers tid og blev således et barnebarn af Göttingen. Men naturligvis var den koncentreret om det nationale, således at dansk kultur- og næringsliv, danske lokaliteter fik en fremskudt plads.

Det 20. århundrede

Nye tider kræver nye kataloger, og danske bøger trykt siden 1960 placeres nu efter reglerne i den danske decimal-klassificering. Anglo-amerikanske metoder har efterfulgt de tyske. Men den nye katalog respekterer stadig de grænser, der blev fastlagt omkring 1780, dengang det dansk-norske fællesmonarki var en realitet, som man måtte planlægge efter, da de første omrids af et nationalbibliotek tegnede sig. Som sådant er det nu forpligtet til at samle de bøger, håndskrifter, breve og billeder, der vedrører Danmarks nationale liv. Pligtafleveringsloven medfører, at alt hvad der trykkes i landet indgår. Derfor er det også

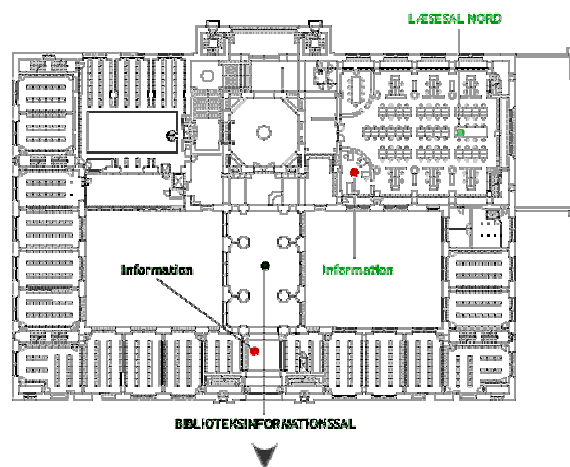
rimeligt, at bogens forstadier samles det samme sted. Det har givet H.C. Andersen-forskningen rigt udbytte, at man i biblioteket kunne studere hans værk i udkast, kladde og manuskript. Digteren overlod familien Collin så godt som alt, hvad han skrev: dagbøger, breve, de første digteriske forsøg og eventyrene i forskellige arbejdsstadier. Sammen med adskillige andre danske digteres manuskripter blev de i 1905 som gave over draget Håndskriftsamlingen, der fra anden side modtog de papirer, som bl.a. Grundtvig, H.C. Ørsted, Kierkegaard, Georg Brandes, I.P. Jacobsen, Johs. V. Jensen, Martin A. Hansen, Knud Rasmussen, Kaj Munk og Karen Blixen efterlod sig. Håndskriftsamlingen er vel forsynet med manuskripter, der er blevet til udenfor Danmarks grænser, bl.a. unique ting som Poma de Ayalas Inca-krønike, det angelsaksiske fragment "Waldere" eller værdifulde tidlige afskrifter af den ubeskadigede Beowulf. Men dens centrale samle-emne er de håndskrifter og breve, som stammer fra danske. Det var ikke mindst i Chr. Bruuns tid, at bibliotekets karakter af nationalbibliotek blev understreget.

Heldige omstændigheder og fremskuende initiativer har medført at man kunne udbygge visse specialsamlinger, som har fået betydning udenfor landets grænser. Den orientalske går længst tilbage, idet danske rejsende, bl.a. Carsten Niebuhr allerede tidligt erhvervede persiske håndskrifter til kongens bibliotek. Da sprogforskeren Rasmus Rask i 1823 kom tilbage fra sin store rejse, medbragte han håndskrifter fra Persien og Indien, bl.a. de berømte old-iranske Avesta-håndskrifter.

Af ny dato er derimod bibliotekets Judaistiske Afdeling, der bygger på den bogsamling man erhvervede 1932 fra overrabbiner David Simonsen, og stadig udbygger, så den idag omfatter mere end 50.000 bind, bl.a. mange inkunabler på hebraisk.

Idag er det næsten uoverskueligt at opregne, hvor mange bøger et offentligt bibliotek ejer, tælle dem bind for bind, som man gjorde i ældre tid. I stedet tæller man i meter, hylde for hylde, og efter den målestok er Det kongelige Bibliotek for tiden oppe på en bogbestand, der fylder over 160 hyldekilometer i 2005 og årligt forøges med et par km. Selvom det endnu ikke var sådan i det 19. århundrede, var det gamle bibliotekshus, som Frederik III grundlagde, forlængst blevet utilstrækkeligt og formåede ikke at rumme de første to århundreders anskaffelser.

1906 – en ny bygning

Det blev Chr. Bruuns hovedopgave at skaffe de uerstattelige samlinger en ny bygning, der også kunne blive basis for en bedre service over for dets benyttede. Efter seje forhandlinger og mange skuffelser stod denne færdig i 1906. Flytningen foregik ved at bøgerne blev læsset i vogne, der løb på en skinnebro, som militæret havde konstrueret højt over det opfyldte havnebassin, dér hvor nu haven er. De endte deres lufttur i den nuværende forhal, hvorfra de fordeltes til de nye magasiner. Ligesom Frederik III havde imiteret kardinal Mazarins bogsal i Paris, var den nye bygning opstået i tilknytning til et tysk forbillede, det vældige palazzo i italiensk renæssancestil, Lufvig I af Bayern havde rejst i München, en rektangel med indre gårde og suiter af statelige bogsale, hvortil en pragttrappe med flere repos'er førte. I København byggede man også i en overleveret stilart, men imødekom i langt højere grad en ny tids krav, idet der blev indrettet katalogværelse, udlånskranke, bogbinderværksted, garderobe, toiletter og en læsesal til 100 personer. Selvom der af og til havde været fotograferet i biblioteket, blev et fotografisk atelier en nydannelse, som var uden sidestykke i det øvrige Europa. Man havde foretaget et langt skridt frem mod opfyldelse af de behov, der var opstået siden enevælden.

Bygningen blev et møde mellem nyt og gammelt. Læsesalen med de hvide hvælvinger, der bæres af seks blanke kæmpesøjler, peger mod fortiden, og den ottekantede forhal med de romanske buer er en direkte efterligning af Karl den Stores dåbskapel i Aachen. Men ved indretning af bogmagasinerne tog man et nyt princip i anvendelse, tog ved lære af British Museum og Bibliothèque Nationale i Paris, og opbyggede et i sig selv hvilende

metalskelet, der bar reolernes fem etager. Da det var før det elektriske lys var en selvfølge, bestod etageadskillelserne af jernriste, der tillod dagslyset at finde dybt ned i bygningen og varmen fra kælderen at stige op for at undgå varmeapparater i etagerne. Arkitekten forstod således i nogen grad at forene det praktiske med en facade og forhal af monumental karakter, at indbygge ny teknik i gamle stilarter.

Den nyere historie

Pladsforholdene i Det Kongelige Biblioteks bygning fra 1906 blev hurtigt for trange, men først i 1968 opførtes en ny kontorfløj mod havnen. Den nye bygning - kaldet Hansen efter kgl. bygningsinspektør Preben Hansen - gav med indretning af en række kontorer mere hensigtsmæssige arbejdsforhold for det betydeligt forøgede personale.

Bibliotekets stadigt voksende bogbestand betød at magasinpladsen hurtigt blev brugt op. Inden opførelsen af en ny magasinbygning ved Københavns Universitet Amager nåede bogbestanden op på mere end 100 km i kompres opstilling med bøgerne fordelt i hele 10 magasiner spredt over store dele af København. Denne spredning af bibliotekets samlinger var naturlig uhensigtsmæssig i ekspeditionsøjemed, da alene kørslen rundt til de forskellige magasiner medførte længere leveringstider.

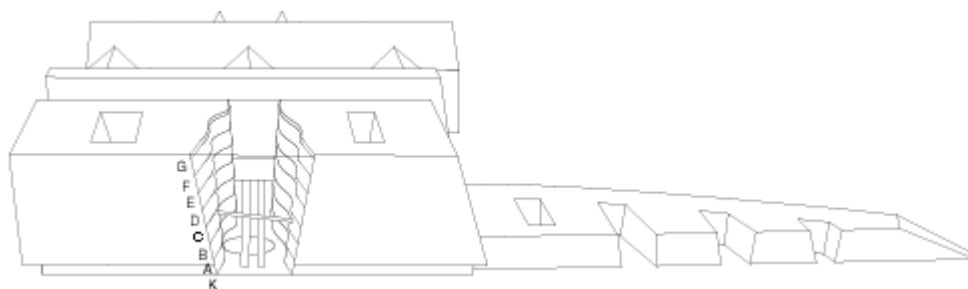
Fra slutningen af 1980'erne gennemførtes en række forbedringer i et forsøg på at højne serviceniveauet over for lånerne. I 1986 oprettede biblioteket sin egen database, REX, hvor alle bøger, tidsskrifter og noder med tiden vil blive registreret. Dette online system gør det muligt at søge i både Det Kongelige Biblioteks og Universitetsbibliotekets samlinger - enten på terminaler på Slotsholmen, Amager og Fiolstræde eller fra sin egen personlige computer. Et nyt, automatiseret udlånssystem blev taget i brug i slutningen af 1990. Åbningstiden på Slotsholmen blev udvidet, telefonbestillingen fordoblede sin daglige åbningstid og leveringstiden på bestilte bøger blev nedsat. Publikumsarealet blev kraftigt forøget i 1989 med indretningen af en ny, stor Informationssal med kataloger, søgeterminaler og referenceværker.

Disse forbedringer løste dog ikke grundlæggende bibliotekets pladsproblemer. Derfor blev et stort moderniseringsprojekt præsenteret for offentligheden sommeren 1989. I korte træk

indeholdt dette projekt planer om opførelse af to bygninger. Dels en samlet magasinbygning i flere etager placeret ved universitetskomplekset på Amager, dels en udbygning mod havnefronten ved Christians Brygge. Bygningen på havnefronten skulle primært rumme de nationale særafdelinger, men også forbedrede udstillingsfaciliteter, flere og større læsesale, studiepladser m.v.

I 1986 adskiltes Rigsbibliotekarembetet og Universitetsbibliotekets 2. afdeling institutionelt og ledelsesmæssigt fra Det Kongelige Bibliotek, der da fik sin egen overbibliotekar, og i 1989 blev Det Kongelige Bibliotek og Universitetsbibliotekets 1. afdeling sammenflettet til én institution: Det Kongelige Bibliotek.

I 1997 overtog biblioteket 1. etape af en ny biblioteks- og magasinbygning ved Københavns Universitet Amager, hvorved de aktuelle magasinproblemer blev løst for en kort årrække og med indvielsen af nybygningen på havnefronten, Den Sorte Diamant, er Det Kongelige Bibliotek godt rustet til at gå ind i et nyt årtusind.

Læs mere

Du kan læse mere om Det Kongelige Bibliotek på www.kb.dk under Om os.

Annaler

1482 Universitetsbiblioteket oprettes.

1604 Galejhuset, der indgår i den såkaldte 'Holmbygning' bygges.

1648 Det Kongelige Bibliotek grundlægges af Frederik III.

1652 Universitetsbiblioteket flytter til bogsalen over Trinitatis Kirke.

1673 Det Kongelige Bibliotek flytter ind i en egentlig biblioteksbygning - det nuværende Rigsarkiv.

1697 Pligtafleveringsforordning indfører pligt til aflevering af alt trykt materiale i alle Kongens riger og lande.

1728 Universitetsbibliotekets samlinger går til grunde ved Københavns brand.

1793 Det Kongelige Bibliotek åbnes for offentligheden.

1861 Universitetsbibliotekets bygning i Fiolstræde indvies.

1906 Det Kongelige Biblioteks nye bygning på Slotsholmen indvies.

1927 Det Kongelige Bibliotek bliver Universitetsbibliotek for Københavns Universitet.

1938 Universitetsbibliotekets 2. afdeling (Danmarks Natur- og Lægevidenskabelige Bibliotek) flytter til Nørre Alle

1978 Universitetsbibliotekets 1. afdeling får nyt betjeningssted på Københavns Universitet Amager

1989 Det Kongelige Bibliotek og Universitetsbibliotekets 1. afd. (Fiolstræde) sammenlægges til én institution - Det Kongelige Bibliotek.

1997 1. etape af en ny biblioteks- og magasinbygning ved Københavns Universitet på Amager overtages.

1999 Indvielse af bibliotekets nybygning på Slotsholmen Den Sorte Diamant.

2005 Universitetsbibliotekets 2. afdeling (Danmarks Natur- og Lægevidenskabelige Bibliotek) sammenlægges med Det Kongelige Bibliotek